

*До разової спеціалізованої ради PhD 13243
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
(вул. Коцюбинського 2, м. Чернівці, 58002)*

ВІДГУК

офіційного опонента

**професора кафедри загальнотеоретичного правознавства та
публічного права Національного університету «Києво-Могилянська
академія», доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента
Національної академії правових наук України Шевчука Станіслава
Володимировича на дисертаційне дослідження Бурдейного Юрія
Івановича на тему: «Доктрина належної судової процедури: світовий
досвід і перспективи для України»**

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження.
Дисертаційне дослідження Бурдейного Юрія Івановича присвячене комплексному аналізу доктрини належної судової процедури у світовому досвіді та визначенню перспектив її імплементації в правову систему України. Актуальність теми не викликає сумнівів, оскільки забезпечення права на справедливий суд залишається одним із ключових викликів для української правової системи в умовах європейської інтеграції, судової реформи та воєнного стану. Належна судова процедура як судовий прояв належної правової процедури є одним із наріжних елементів верховенства права, гарантією захисту прав і свобод людини від свавілля держави.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.
Дисертаційна робота виконана на кафедрі процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича відповідно до плану наукових досліджень кафедри відповідно до наукових

тем кафедри «Процесуальне право: теоретико-правові засади, нормативно-правове забезпечення та перспективні напрямки розвитку» (державний реєстраційний номер 0120U103394), «Реформування процесуально-правових інститутів адвокатури, прокуратури та суду в умовах особливих правових режимів» (державний реєстраційний номер 0125U003449), НДР «Впровадження стандартів юстиції Європейського Союзу у перехідне правосуддя України та інтенсифікація їхньої продуктивності цифрових рішень» (4/46 державний реєстраційний номер: 0126U000627).

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність.

Сформульовані у дисертаційному дослідженні Ю.І. Бурдейного положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими, внутрішньо узгодженими та такими, що базуються на комплексному застосуванні сучасної методології дослідження. Автор провів ґрунтовне теоретичне дослідження, здійснивши порівняльно-правовий аналіз англо-американської моделі due process та європейських стандартів права на справедливий суд. Особливо цінним є історико-правовий огляд становлення доктрини, а також спроба адаптації кращих світових практик до українських реалій. Методологічна основа дисертації побудована на принципі комплексності: історико-правовий і діалектичний методи домінують у теоретичному розділі, формально-юридичний у національно-правовому, порівняльно-правовий у розділі про світовий досвід і перспективи. Поєднання методів забезпечує всебічність дослідження, дозволяє заповнити прогалини в конституційно-правовій доктрині та сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення конституційно-правового регулювання судової влади в Україні.

Дисертація характеризується логічною структурою та послідовністю викладу, солідною джерельною базою, наявністю самостійних наукових висновків і пропозицій; практичною спрямованістю, оскільки автор

формулює рекомендації щодо вдосконалення законодавства та судової практики.

4. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи. Наукова новизна одержаних результатів полягає в системному розгляді судового аспекту належної процедури саме в контексті сучасних українських викликів, зокрема впливу воєнного стану на процесуальні гарантії.

Найбільш вагомі елементи наукової новизни конкретизуються в таких положеннях, які виносяться на захист:

у перше:

- обґрунтовано конституційно-правову природу належної судової процедури як самостійного конституційного інституту, що є судовим проявом принципу належної правової процедури та важливим елементом конституційного принципу верховенства права;
- розкрито конституційно-правовий зміст співвідношення понять «належна правова процедура» та «належна судова процедура», доведено, що остання виступає найвищою конституційно гарантованою формою реалізації due process завдяки незалежності та неупередженості судової влади як конституційного органу.
- розкрито правову генезу доктрини належної судової процедури як синтезу англо-американської традиції (procedural та substantive due process) та європейських стандартів (стаття 6 Європейської конвенції з прав людини), з адаптацією до континентальної правової системи України;
- досліджено роль належної судової процедури як ключової гарантії довіри до судової влади, зокрема в контексті забезпечення неупередженості, змагальності, рівності сторін, розумних строків та мотивованості рішень;
- проаналізовано застосування доктрини належної правової процедури органами конституційної юрисдикції та формування відповідних правових позицій у практиці Верховного Суду;

- систематизовано світовий досвід застосування доктрини належної судової процедури в практиці Європейського суду з прав людини та судів європейських держав, з виділенням прецедентних аспектів, що мають значення для України.

5. Повнота викладу матеріалу в наукових публікаціях за темою дисертації.

Основні положення і висновки дисертаційного дослідження Ю.І. Бурдейного висвітлені у тринадцяти наукових працях, з яких чотири у фахових виданнях України, одна у розділі зарубіжної колективної монографії, у шести тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

6. Відомості про дотримання академічної доброчесності.

Аналіз тексту дисертаційної роботи Бурдейного Юрія Івановича на тему «Доктрина належної судової процедури: світовий досвід і перспективи для України», а також його опублікованих наукових публікацій свідчить про повне дотримання принципів та норм академічної доброчесності. У дисертації наявні коректні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, даних або фрагментів текстів інших авторів. Дотримано вимоги законодавства України про авторське право та суміжні права. Надана достовірна інформація щодо результатів наукової діяльності, використаних методів дослідження та джерел інформації. Зокрема, в дисертаційному дослідженні не виявлено ознак: академічного плагіату; самоплагіату; фабрикації результатів; фальсифікації; інших форм порушення академічної доброчесності. Усі запозичення, що містяться в роботі, мають характер коректних цитат або посилань і не перевищують допустимих норм. Здобувач демонструє належну наукову етику, самостійність виконання дослідження та критичне ставлення до використаних джерел.

7. Зауваження та дискусійні положення дисертації.

Дисертаційне дослідження Ю.І. Бурдейного виконане на належному науковому рівні, проте містить окремі моменти, які потребують уточнення на публічному захисті:

1. В анотації та вступі дисертант обґрунтовує актуальність дослідження євроінтеграційним поступом України та необхідністю виконання зобов'язань перед Радою Європи та ЄС. У зв'язку з цим у роботі аналізується практика ЄСПЛ та міжнародно-правові акти. Автор детально описує самі стандарти належної правової процедури, однак у змісті роботи бракує чітко сформульованої методологічної матриці або критеріїв, за якими можна було б об'єктивно оцінити - наскільки успішно той чи інший міжнародний стандарт уже інтегрований у вітчизняне законодавство та судову практику. Дослідження змістовно виграло б, якби автор запропонував авторську систему індикаторів (наприклад, інституційні, нормативні, процесуальні) для моніторингу відповідності українського судочинства світовим доктринам due process.

2. У першому розділі на сторінці 49 автор, аналізуючи історичну генезу, стверджує: «Матеріальна належна правова процедура ставить принципово інше питання. Замість «чи дотримувався уряд справедливих процедур?», вона запитує: «чи уряду дозволено це робити?». Закон може пройти через законодавчий орган із переважною підтримкою та бути виконаним за бездоганними процедурами, і все одно порушувати Конституцію, якщо він порушує права, які є поза межами державного регулювання. Сполучені Штати Америки були першими, хто запропонував теорію Монтеск'є про поділ влади у повному обсязі, а потім фактично винайшли доктрину судового перегляду. Судовий перегляд – це динамічний елемент у суттєвій процедурі, без цієї концепції це неможливо. Оскільки європейські судді не мали практики обговорення судового розгляду, те саме стосується і матеріальних процедур, а також елементів, що складають доктрину належної процесуальної процедур. Ключове питання в будь-якій

справі про належну правову процедуру полягає в тому, чи кваліфікується право як «фундаментальне». У зв'язку з цим виникає питання, яке потребує уточнення на захисті, в чому полягає суть фундаментальних прав та про які права у практиці Верховного Суду США йде мова? Водночас бажано було б глибше розкрити відмінності між процесуальним і субстантивним або матеріальним розумінням належної правової процедури та чіткіше показати, які саме елементи субстантивної належної правової процедури можуть бути перспективними для України, а які – важко сумісними з континентальною правовою традицією.

3. Автор розглядає належну судову процедуру як самостійний конституційний інститут та важливу гарантію прав людини від свавілля держави. Проте у Конституції України, зокрема у статті 55 фундаментальною категорією є саме «право на судовий захист». У роботі недостатньо ретельно проаналізовано генетичний та функціональний зв'язок між цими двома категоріями. Залишається дискусійним питання: чи є належна судова процедура складовим елементом (внутрішнім наповненням) конституційного права на судовий захист, чи це окремий, паралельний процесуальний інструмент забезпечення справедливості? Чітке теоретичне розмежування або підпорядкування цих категорій посилило б доктринальну обґрунтованість висновків дисертації.

8. Висновок та загальна оцінка дисертаційної роботи.

Дисертаційне дослідження Бурдейного Юрія Івановича є самостійною, завершеною науковою роботою, яка відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій. Автор продемонстрував глибоке знання теми, вміння працювати з великим масивом джерел і здатність формувати обґрунтовані рекомендації.

На підставі викладеного вважаю, що дисертація Юрія Івановича Бурдейного «Доктрина належної судової процедури: світовий досвід і перспективи для України» є кваліфікаційною науковою працею, яка

виконана особисто здобувачем, розв'язує конкретне наукове завдання, є актуальною і завершеною. Таким чином дисертаційне дослідження відповідає вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (із змінами, внесеними згідно з Постановам Кабінету Міністрів України №431 від 21.03.2022 р., №502 від 19.05.2023 р., №507 від 03.05.2024 р.), а її автор Бурдейний Юрій Іванович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

професор кафедри загальнотеоретичного правознавства
та публічного права

Національного університету

«Києво-Могилянська академія»,

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент НАПрНУ

Станіслав ШЕВЧУК

